

Univerzita Palackého
v Olomouci

Oponentský posudek disertační práce

Autorka disertace: PhDr. Eva Dohnalová

Název: Role obcí v integrační politice ČR

Obor DSP: Sociální práce

Předkládaná: Katedra sociální práce FF UK, 2023

1

Oponent:

doc. PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.

V Olomouci, 10. června 2023

Hodnocení

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce se zaměřila na téma role měst v integrační politice České republiky. Integrace je kontextualizována v rámci výzev v oblasti sociálních a politických témat EU s důrazem na významný vliv místních samospráv na proces integrace. Je členěna do dvou částí. V teoretické části jsou konceptualizovány sociální integrace a politiky vůči migrantům na národní úrovni a úrovni měst, shrnuto dosavadní poznání lokální integrační politiky v zemích EU s dlouhou imigrační historií a představen kontext role místních samospráv v Česku. Empirická část analyzuje přístupy vybraných šesti měst k integraci cizinců a podmínky, které pro lokální integraci vytváří stát. Analýza je provedena přístupem kvalitativní explanatorní víceřípadové studie.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Disertační práce se zaměřila na téma, kterému je potřeba věnovat intenzivní pozornost. Lokální integrační politiky na úrovni českých měst představují velkou společenskou výzvu a předložená práce je vysoce potřebná, neboť zaceluje četné mezery v akademickém poznávání. Právě akademický prostor má být tím, kdo poskytuje tvůrcům politik zpětnou vazbu, přináší inspirace pro jejich formování, zejména v postoru, kde se nedostává žádného návodu, jak je politiky formulovat. V tomto směru práce představuje originální přínos. Na práci je patrné, že autorka nemá příliš na čem stavět – ve smyslu absence nějakých dřívějších spolehlivých akademicky získaných znalostí o lokálních politikách. Proto se obrací k zahraničním zdrojům a příkladům a opírá se o koncept sociální integrace. Z hlediska aktuálního poznání práce míří za současný horizont a reflektuje momentální stav politik a role místních samospráv v nich. Prostřednictvím výzkumu přináší práce nové poznatky, které porovnává s přístupy v zahraničí, případně s dílčími poznatky z českého prostředí. Na méně konzistentní úvod navazují teoretické i empirické kapitoly, které jsou logicky uspořádané a věcně koncipované. I přes občas chybějící lepší provazování jednotlivých částí textu vznikla zajímavá práce s řadou významných zjištění dobře datově podložených.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Úvodní vymezení: úvod a cíl práce

V úvodu disertační práce autorka čtenáře informuje o tématu, výzkumném problému a cíli práce. Oceňuji, že se hned na začátku čtenář dozvídá, o co v práci půjde a kam bude směřovat. Na druhou stranu je vstup poněkud návodný – nastiňuje vzorec kontrastu mezi nedokonalou lokální integrační politikou cizinců v Česku a zkušenostmi západoevropských zemí s vývojem efektivních modelů na podporu integračních procesů, a to především na lokálních úrovních.

V úvodu se čtenář dozvídá řadu postatných informací, přesto bych doporučil je lépe setřídit, aby byl text plynulejší a konzistentnější. Vedle sebe jsou řazeny různorodé informace, např. o pojmech, struktuře práce, působících vlivů na výzkum, výzkumné technice, teoretických konceptech, předporozumění, které ale nejsou příliš vzájemně provázané.

Co ale oceňuji, je vymezení vlastní pozice autorky a uvědomění si jejího možného vlivu na badatelskou práci. Autorka ji označuje za „uvědomělou pozici formovanou nevládním proklientským přístupem“ a poukazuje na reflexi svého předporozumění v rámci výzkumu.

Tématem práce je určení role měst v integrační politice ČR v kontextu víceúrovňového řízení. Cílem pak ukázat přístupy vybraných měst k integraci cizinců jak v rovině deklaratorní (koncepční, programové), tak v rovině realizační za současného reflektování postojů politické a profesionální reprezentace měst. Práce hledá odpověď na otázku, jaký význam města přisuzují politice integrace cizinců a jak ji realizují. Téma a cíl jsou velmi dobře zvoleny, autorka poukazuje na jejich legitimitu prostřednictvím pozorovaného rozdílu mezi tím, jakou roli by měly lokální integrační politiky v Česku plnit, a jakou plní ve skutečnosti. Samotná volba tématu je v českém prostoru originální a pro teorii vedenou integraci velmi užitečná.

Teoretické kapitoly

Teoretickou část otevírá krátké představení, které pojednává o teoretickém konceptuálním zarámování klíčových kategorií, kterými jsou sociální integrace a integrační politika. Co se týká pojmového vymezení, autorka v úvodu uvedla, že přistupuje k řadě pojmům z oblasti migrace jako k synonymním, čímž obešla celou řadu obtíží, které vymezování terminologie provází – z hlediska sociální práce ale tato volba není překážkou. Přesto se ale z použité literatury do textu vmísily pojmy jako „rasová“ odlišnost, „etnicko – rasový“, které jsou problematické. „Podnětný komentář přinesl již v minulém století Sayad“, píše autorka, datace je ale k roku 2004.

Konceptuální pojetí sociální integrace je správně uchopené, včetně popisu dimenzí integrace a odkázané na zdroje. To se týká rovněž pasáží věnujících se integrační politice. Autorka si všímá proměn přístupů k integračním politikám, na str. 30 zmiňuje tzv. novou asimilaci – nejde v ní ale jen o syntézu konceptů a „nutnosti znalosti státní historie, ekonomické a sociální gramotnosti, znalosti jazyka a přihlášení se k normám a hodnotám liberálně-demokratické společnosti při možnosti zachování své původní etnicko-kulturní identity“, ale rovněž o hledání podobností, společných rysů imigrantských i „hostitelských“ populací (Brubaker 2001: 542) – tedy o proces zaměřený na vyhledávání a pojmenovávání podobností, nejen rozdílů. První kapitola uzavírá typologie politik místní samosprávy vůči migrantům podle Alexandera (2007). Je nesmírně zajímavá, protože poukazuje na evoluci integračních politik a poskytuje řadu podnětů pro analýzu českých lokálních politik.

Druhá kapitola se věnuje integračním politikám měst v zemích Evropské unie s dlouhou historií imigrace. Chápu, proč ji autorka zařadila a koneckonců ji sama vhodně uvádí a komentuje, včetně uvedení limitů vzájemného srovnání a námětů k inspiraci. Kapitola je sestavena velmi dobře, uvádí vše podstatné ve vývoji lokálních integračních politik ve vybraných národních kontextech. Tato část je velmi zajímavá a dobře popsána z odstupu, rovněž vychází z kritičtějších zdrojů, poukazuje na značnou diverzitu místních postupů a řešení a jejich význam. Autorce s podařilo z velmi různorodých praxí sestavit celistvější obraz o místních politikách na úrovni zahraničních měst, což je potřeba ocenit. Správné je rovněž upozornění na preferování sociální a ekonomické integrace na úkor jiných dimenzí (např. interkulturní), což následně pozorovala prostřednictvím výzkumu i v české realitě. Kapitola dává disertační práci celou řadu podnětů a hlubší rozměr, poukazuje na řadu faktorů, které integrací politiky staví do určité pozice „možností“.

Předestřená optika autorce umožňuje následně uchopit i integrační politiku v České republice a reflektovat její dílčí aspekty více kriticky. Institucionální rámec a nastavení české integrační politiky jsou prezentovány věcně správně. Autorka poukazuje na specifika a komentuje různé podpůrné integrační mechanismy. Zvláštní místo autorka vyčlenila pro popis integrační politiky na lokální úrovni. Oceňuji uvedení postřehu o značné fragmentarizaci municipalit s negativním dodadem na integraci.

Výzkumné kapitoly

Ve čtvrté kapitole autorka nejdříve představuje již provedené výzkumy, i přes jejich nedostatečnost a různorodost by si zasloužily o něco větší zhodnocení. Následně autorka odůvodňuje volbu výzkumné metody – explanatorní případovou studii. Hlavní výzkumná otázka je správně položena, v rámci práce a jejího směřování dává smysl. Táže se po tom, jaký význam města přisuzují politice integrace cizinců a jak ji realizují. Nebál bych se zde vrátit ke zjištěním

v teoretické části a doporučil bych zdůraznit, proč je zrovna tato otázka vůči tématu v české realitě vysoce relevantní – přesně tak, jak autorka objasňuje způsob, jakým do podotázek promítla čtyři dimenze sociální integrace. Rovněž bych očekával, že se bude metodologie inspirovat více zahraničními zdroji, neboť ty české jsou bohužel neúplné a v mnohém zjednodušující (spíše se jedná o zdroje sekundární).

Výběr obcí je dle mého proveden dobře – pokrývá pestrou sociální realitu a rovněž volba orientovaná na města s proaktivním přístupem dává smysl: výzkum míří do míst, kde má co zjistit. Místa výběru jsou čtenáři adekvátně představena. Práci by prospělo větší popsání charakteristik participantů/informátorů výzkumu – tedy politické a profesionální reprezentace měst a to o něco dříve než jak autorka činí v kapitole 4.6 *Technika sběru dat*. Například postrádám diskusi, zdali se nějak politická a profesionální reprezentace od sebe neliší a jak charakteristiky informátorů mohly ovlivnit kvalitu/validitu dat. Na druhou stranu je potřeba uvést, že se reprezentace objevují se v podobě vymezení typových pozic (v textu od str. 99). Pozitivně musím hodnotit značný objem dat a šíři záběru výzkumu, který data vytvářel prostřednictvím pěti desítek rozhovorů, a to v období covidových restrikcí. Výzkum má tudíž značnou datovou oporu.

Výsledky výzkumu jsou logicky strukturovány podle dílčích témat. Provází je citace úměrné významu, který mají čtenáři přenést. Výsledná zjištění jsou konzistentní, v případě potřeby je autorka více komentuje a odkazuje na odbornou literaturu. Oceňuji, že analýza vedla k typologizaci participantů, což jen podtrhuje význam postojů pro místní integrační politiky, následně se to týká i cizinců a dalších pozic. Autorka dává do kontrastu různé pozice a místa, má smysl pro induktivní logiku práce s daty a přechod k interpretacím.

Případový přístup, který ve výzkumném celku trochu zaniká, se nejvíce projevuje v části věnující se institucionálnímu zabezpečení a strategii integrace cizinců na úrovni města. Získané poznatky ohledně institucionálního zabezpečení a strategie integrace cizinců na úrovni daných měst jsou přehledně shrnuty v tabulce na str. 123. Totéž lze uvést o integračních opatřeních všech zkoumaných měst v rámci strukturální, kulturní interaktivní a identifikační dimenze (str. 127–128).

Autorka prokázala schopnost jednotlivé interpretace strukturovat a kontextualizovat, což je dle mého zásadní. Vrací se k teorii a dospívá tak např. k přehledné klasifikaci politik zkoumaných měst vůči migrantům.

Text výzkumné části uzavírá zdařilá věcná a přehledná diskuse, která vyzdvihuje výsledná zjištění a zasazuje je do teoretického rámce – typologie politik místní samosprávy vůči migrantům.

Výsledkům se autorka věnuje velmi precizně, formulace jsou promyšlené a mají přímý vztah k dílčím zjištěním – vhodně je integruje do celku, který vypovídá o stavu lokálních integračních politik vůči cizincům. Velmi dobře se čtou, provází je adekvátní komentáře a dobrá systematizace. V závěru jsou shrnuty a komentovány nejdůležitější zjištění, přesto se domnívám, že interpretační potenciál dává o něco větší prostor ke kritickému komentování celkového stavu integrační politiky, který mohla autorka o něci více využít.

K diskusi dávám ještě jeden námět k zamyšlení týkající se integrace v Brně, který se mi zdál díky místní znalosti ve výpovědích participantů upozaděný – vliv inovačního projektu jako katalyzátora zaměřeného na prosazení interkulturní práce, který byl oceněn i na mezinárodní úrovni.

Další aspekty práce

Práce je logicky strukturovaná a dobře členěna. Autorka vysvětlila svou vlastní pozici a vztah k tématu a je zřejmé, že se mu věnuje dlouhodobě. Odráží se to ve faktické správnosti a absenci věcných chyb. Práce směřuje k cíli, který byl stanoven i s ohledem na rešerši zahraniční literatury. Podstatné je, že se autorce podařilo cíl práce naplnit a jedná se o velmi zajímavý vhled do reality českých místních integračních politik.

Po formální stránce je práce v pořádku, odkazuje na české i podstatné zahraniční zdroje. Autorka při psaní postupovala poměrně věcně, pragmaticky, nepouštěla se do žádných odboček, text neobsahuje řádné rozbíhavé pasáže. Působí tak sice místy strozeji, ale neutápí se ve zbytečnostech a drží se hlavní myšlenky. Jediné, co bych vytknul z hlediska čtenáře, je z počátku a místy menší provázání pasáží textu, což ztěžuje plynulost čtení.

Co se týká zdrojů, limitem práce je absence pořádných výzkumů a kvalitních zdrojů o integrační politice v Česku. Jedná se stále o badatelskou výzvu, která ale vyžaduje značnou schopnost vhledu do celé řady témat (fungování samosprávy, legislativa, migrace, integrace), což činí z tématu téma značně exkluzivní. V tomto ohledu je předložená práce originální, neboť je psaná na základě širších znalostí. To je potřeba vyzdvihnout, neboť je obvykle širší orientace badatele považována za samozřejmou.

Stav dosavadního poznání v Česku není velký a nemůžeme s ním být spokojeni, a tento fakt dle mého pro autorku představoval základní limit, se kterým se v úvodu práce potýkala. Autorka mohla reflektovat ještě další limit, který ji do jisté míry ztížil práci, tím je fakt značné závislosti a propojení akademického studia na koncepcích, které pochází z různých úrovní politik. Akademici v sociální oblasti bohužel často nereflektovaně přebírají přístupy a terminologii (reifikované pojmy), což dle mého zužuje prostor pro kritická bádání a brání větší potřebné kritické reflexi v tématu. Originální na práci je,

že nabízí vhléd do tématu a současně má značný aplikační potenciál a vykazuje značnou společenskou užitečnost.

Dotazy k obhajobě

- Může autorka více popsat rozdíly v postojích politické a profesionální reprezentace měst? Kdo se skrývá za pozicemi „profesionální“ reprezentace? A jaký byl vliv těchto „pozic“ na kvalitu a validitu výzkumu (dat)?
- V případě, že by autorka vybrala pro studii rovněž Prahu, jak by to ovlivnilo dle ní výsledky? Kam by se město zařadilo v rámci klasifikace politik?
- Jak autorka uvádí, lokální politiky jsou ovlivněny celou řadou okolností a tomu odpovídá i jejich evoluce, dá se očekávat, že se nějak v Česku změní v důsledku pobytu ukrajinských uprchlíků?

V. Závěr

Celkové hodnocení

Celkové hodnocení disertační práce vyznívá pro autorku příznivě. Práce má značný společenský dopad, je zdrojem cenných informací o momentálním stavu místních integračních politik.

Pokud budeme hodnotit práci podle logiky dvou jejích významných částí, tak úvodní část by vyžadovala trochu lépe uspořádat a provázat jednotlivé myšlenky a témata, které se vedle sebe objevují. Evidentní je ale směřování a cíl práce. Autorka reflektuje vlastní pozici, což je naprosto v pořádku. Téma a cíl jsou velmi dobře zvoleny, autorka poukazuje na jejich legitimitu prostřednictvím pozorovaného rozdílu mezi tím, jakou roli by měly lokální integrační politiky v Česku plnit, a jakou plní ve skutečnosti mají. Samotná volba tématu je v českém prostoru originální a pro teorii vedenou integraci velmi užitečná.

Konceptuální pojetí sociální integrace je správně uchopené, včetně popisu dimenzí integrace, je odkázané na zdroje. Autorka se snaží koncept představit jako ucelený, i přes tuto snahu ale nelze zakrýt některé nejasnosti (až rozpory) samotného konceptu (např. pojmové) a užívaných přístupů, dané obecně nízkou sebereflexí akademického přístupu. Jako dobrou volbu hodnotím skutečnost, že autorka nedostatečnost poznání české reality do značné míry nahradila poznáním zahraničním, kdy do textu zařadila popis integračních politik měst v zemích Evropské unie s dlouhou historií imigrace. Do práce se

tímto dostává potřebné jiskření, větší nadhled a kritická reflexe. Předestřená optika autorce umožňuje následně a trochu oklikou uchopit i integrační politiku v České republice a reflektovat její dílčí aspekty více kriticky. Institucionální rámec a nastavení české integrační politiky jsou prezentovány věcně správně, je patrné, že se v tématu dobře vyzná.

Výzkumná část disertační práce je zvládnuta na dobré úrovni, je evidentní, že zařazení vlastního výzkumu pro generování poznatků a interpretací bylo nutností. Uvedené české výzkumy mohly být více reflektovány. Hlavní výzkumná otázka je správně položena, přesto by si zasloužila ještě více odůvodnit s ohledem na zjištění ze zahraničí. Má výtka míří k využívání českých zdrojů sekundární povahy v metodologických pasážích, neboť mají své limity. Oceňuji výběr obcí, je legitimní a ve výsledku vede k uvědomění si značných rozdílů v přístupech obcí. Práci by prospělo větší popsání charakteristik participantů/informátorů výzkumu – tedy politické a profesionální reprezentace měst a zamyšlení nad možným vlivem těchto „rolí“ na obsahy výpovědí a kvalitu/validitu dat. Částečně toto řeší provedené typologie v analytické části práce. Pozitivně hodnotím značný objem dat a šíři záběru výzkumu, který data vytvářel prostřednictvím pěti desítek rozhovorů, a to navíc v období covidových restrikcí. Výzkum má značnou datovou oporu. Výsledky výzkumu jsou logicky strukturovány podle dílčích témat. Oceňuji, že analýza vedla k typologizaci participantů (a dalších), což jen podtrhuje význam postojů pro místní integrační politiky. Autorka dává do kontrastu různé pozice a místa, má smysl pro induktivní logiku práce s daty a přechod k interpretacím. Případový přístup se v práci neprojevuje naplno, ponejvíce v části věnující se institucionálnímu zabezpečení a strategii integrace cizinců na úrovni města.

Autorka prokázala schopnost jednotlivé interpretace strukturovat a kontextualizovat, což je dle mého zásadní. Vrací se k teorii a dospívá tak např. k přehledné klasifikaci politik zkoumaných měst vůči migrantům. Text výzkumné části uzavírá zdařilá věcná a přehledná diskuse. Výsledkům se autorka věnuje velmi precizně, formulace jsou promyšlené a mají přímý vztah k dílčím zjištěním – vhodně je integruje do celku, který vypovídá o stavu lokálních integračních politik vůči cizincům v Česku. V závěru postrádám trochu širší a kritické komentování celkového stavu integrační politiky. Formální zpracování práce, jazyková a stylistická úroveň odpovídají požadovaným nárokům.

Oceňuji, že se text práce věnuje poměrně aktuálnímu tématu, což z disertační práce činí živý a zajímavý text. Za zmínku stojí rovněž i výrazný aplikační potenciál textu. Autorka cíl práce splnila, věrohodným způsobem odpověděla na výzkumné otázky a metodologicky hodnověrným způsobem dosáhla originálního výsledku.

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěla.

doc. PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Migrační studia
Univerzita Palackého v Olomouci

V Olomouci, 10. června 2023